

recenze

Šubrtová, Milena a kol.: Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé. Praha: Libri, 2012

Přestože literatura pro děti a mládež tvoří neopominutelnou a plnohodnotnou součást české literární tvorby, v naší literární vědě doposud citelně scházela lexikografická práce zaměřená na tuto oblast. Příručky vzniklé před rokem 1989 byly mnohdy tendenční a poplatné době; slovníky vydané v posledním dvacetiletí se pak zaměřují spíše na vybrané okruhy témat a žánrů literatury pro děti a mládež, či na současné autory.¹

Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé, vypracovaný autorským kolektivem pod vedením Mileny Šubrtové, navazuje na předcházející lexikografická díla nakladatelství Libri – *Slovník autorů literatury pro děti a mládež I. – Zahraniční autoři*² a na *Slovník českých spisovatelů*³.

Na zpracování hesel se podílel kolektiv vysokoškolských pedagogů z Pedagogické a Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a z Pedagogické fakulty a Filozofické Univerzity Palackého v Olomouci: Miroslav Chocholatý, David Kroča, Hana Lavičková, Ivan Němec, Luisa Nováková, Jiří Poláček, Martin Reissner, Vlasta Řeřichová, Naděžda Siegllová, Milena Šubrtová, Svatava Urbanová a Jitka Zítková.

Příručka časově pokrývá období od 1. poloviny 19. století až do současnosti. Velkoryse pojatý výběr autorů čítající na 400 slovníkových hesel se neomezuje pouze na renomované klasiky dětské literatury; do slovníku jsou zařazeni také autoři čtenářsky oblíbených děl sporné umělecké kvality (například Otakar Haering, Zuzana Francková, Zuzana Kopecká, Lenka Lanczová).

Příručka neopomíná ani současné autory, kteří debutovali teprve v nedávné době (například Daniela Urbanová, Vhrsti), a autory starší či současné, jimž však doposud nebyla věnována samostatná hesla v žádné lexikografické práci, ať už knižní či internetové (například Jindřich Balík, Jaroslav Cita, Pavel Čech,

1) Například HUTAŘOVÁ, Ivana; HANZLOVÁ, Marie: *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003. HUTAŘOVÁ, Ivana: *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež 2*. Praha: Tauris, 2007. STUDENOVSKÝ, Tomáš: *Slovník českých autorů knih pro chlapce (a nejen pro ně)*. Praha: Ostrov, 2000.

2) DOROVSKÝ, Ivan; ŘEŘICHOVÁ, Vlasta a kol. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež I. – Zahraniční autoři*. Praha: Libri, 2007.

3) MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Libri, 2000.

Renáta Fučíková, Josef Janšta, Vítězslava Klimtová, Daniela Krolupperová, Ivana Pecháčková, Miloš Toman, Jiří Tomek). Slovník tak zahrnuje nejen široké časové období od zformování literatury pro děti a mládež do konce 20. století, ale mapuje i aktuální úsek od Sametové revoluce do současnosti, který dosud nebyl systematicky lexikograficky zpracován.

Cenná úvodní studie Mileny Šubrtové, charakterizující vývojové tendence literatury pro děti a mládež od jejich počátků až na práh 21. století, zařazuje jednotlivé autory do literárního kontextu. V historických souvislostech sleduje paralelní vývoj tvorby pro děti a mládež souběžně s vývojem literatury pro dospělé čtenáře. Pojednává nejen o beletristické tvorbě, pozornost věnuje rovněž dobovým trendům v literární teorii a kritice.

Stejně jako *Slovník autorů literatury pro děti a mládež I. – Zahraniční autoři* se publikace neomezuje pouze na intencionální tvorbu pro děti a mládež. Do slovníku byli zařazeni také spisovatelé, jejichž díla původně nebyla určena pro děti a mládež, postupně se však stala součástí literatury pro děti, nebo bylo jejich dílo určeno všem věkovým kategoriím. Do hesláře tak byli začleněni kupříkladu sběratelé, adaptátoři a vydavatelé lidové slovesné tvorby (Matěj Mikšíček, Beneš Metod Kulda, Františka Stránecká), jejichž sbírky lidových pohádek a pověstí byly nejprve vydávány jako četba pro dospělé čtenáře či pro celou rodinu, později však pro velkou oblibu vycházely přímo v edicích určených dětem.

U více než 170 hesel dochází k průniku mezi *Slovníkem autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé* a *Slovníkem českých spisovatelů. Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé* se však specializuje na ta díla dvojdomých autorů, jejichž recipienty se stávají právě děti a mládež.

I přes úctyhodný rozsah a velký počet hesel však slovník neposkytuje – a z kapacitních důvodů ani nemůže poskytovat – úplný přehled o literatuře pro děti a mládež. Zejména výběr autorů 19. století byl poněkud omezen. Chybí některá pro literaturu pro děti významná jména autorů příběhové prózy s dětským hrdinou (František Pravda), historických povídek (Čeněk Tonder, Josef Braun) či cestopisně laděné prózy (Enrique Stanko Vráz).

Slovník bohužel opomíjí také některé zásadní literární tvůrce 20. století. V hesláři tak nenalezneme kupříkladu básníka, dramatika a překladatele Václava Renče, jehož verše pro děti bezesporu patří do zlatého fondu české literatury pro děti a mládež, nebo básnířku a překladatelku Jarmilu Urbánkovou.

K větší komplexnosti hesláře by přispělo rovněž zařazení stěžejních literárních historiků, kritiků a teoretiků, zabývajících se literaturou pro děti a mládež. Samostatné heslo by nepochybně zasluhovali Bedřich Václavek, Václav Franti-

šek Suk, Oldřich Audy a mnozí další z okruhu kolem časopisu *Úhor* či z tzv. Skupiny brněnských, nebo například literární historik a editor Jan Šnobl, který ve 40. letech edičně zpracoval šestidílný cyklus pohádek *Čeští spisovatelé českým dětem*⁴. Alespoň částečně tento nedostatek kompenzuje úvodní studie Mileny Šubrtové, která se rámcově zabývá také vývojem literární teorie a kritiky pro děti a mládež.

Jednotlivá slovníková hesla jsou uspořádána podle zvyklosti nakladatelství Libri, slovník však zachovává různá autorská pojetí hesel. Ta jsou zpracována nejen přehledně a faktograficky přesně, ale rovněž s ohledem na srozumitelnost pro širší čtenářskou veřejnost. Životopisné údaje o autorech slovník zmiňuje zejména v kontextu jejich literární tvorby. Rodinné příslušníky uvádí pouze v případě jejich vlastní umělecké aktivity; pokud jsou zařazeni do slovníku, odkazuje na jejich samostatné heslo.

Některá hesla spíše stručně sumarizují autorovo literární dílo, jiná tvorbu hlouběji analyzují a hodnotí. Délka hesla a zejména počet uváděných děl však nemusí odpovídat a mnohdy ani neodpovídají významu autora.

Hesla zahrnují nejen knižní tituly, ale také tvorbu pro rozhlas a televizní či filmové scénáře a uvádí informace o jejich realizaci, mnohdy včetně režiséra. Bibliografie k jednotlivým autorům však bohužel nejsou kompletní. Slovník dokonce nezmiňuje ani některá díla oceněná literárními cenami. Například v hesle k Janu Vladislavovi⁵ nenajdeme ani zmínku o souboru pohádkových adaptací *Pohádky paní Meluzíny*,⁶ za jehož literární text Vladislav získal v roce 1999 Zlatou stuhu.⁷

V předmluvě se k této skutečnosti vyjadřuje Milena Šubrtová:

„V souladu se Slovníkem českých spisovatelů neseznamujeme se státními a čestnými vyznamenáními a tituly; vzhledem ke komplikovanosti politické situace v období nacistické okupace a v letech 1948–1989 neuvádíme ani literární ocenění (s výjimkou Nobelovy ceny za literaturu pro Jaroslava Seiferta), neboť jejich získání bylo mnohdy spjato s prorežimní angažovaností či loajálností (pro zachování symetričnosti nevypisujeme ani literární ceny udělované po roce 1989). [...] Kompletní bibliografie u každého autora by přesáhla kapacit-

4) *Čeští spisovatelé českým dětem* (1941–1949, 6 sv., 1. *Svět na křídlech*; 2. *Studánka zpívá*; 3. *Májový sen*; 4. *Jitřenka vypravuje*, vše 1941; 5. *Modrý závoj*, 1942, pod pseud. Jan Kuneš; 6. *Zahrada snů*, 1949).

5) ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé*. Praha: Libri, 2012, s. 435–437.

6) VLADISLAV, Jan. *Pohádky paní Meluzíny*. Brno: Atlantis, 1999.

7) *Česká sekce IBBY: Zlatá stuha za rok 1999* [online]. c2013 [citováno 5.4.2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha-historie/45-1999-zlata-stuha-vysledky>>

ní limity slovníkové publikace, takže jsou zachycena především ta knižně vydaná díla, která odpovídají zaměření slovníku.“⁸

S povděkem ovšem kvituji, že u řady autorů slovník upozorňuje na sekundární literaturu, zejména na nejnovější monografie věnované jejich tvorbě, a v závěru publikace uvádí výběr z odborné literatury zaměřené na české písemnictví pro děti a mládež. Slovník se tak může stát vhodnou příručkou pro vysokoškolské a středoškolské studenty, či pro pracovníky knihoven a dalších kulturních institucí.

Po redakční a grafické stránce je práce zdařilá; k většímu čtenářskému komfortu by zajisté přispěl jmenný rejstřík autorů s odkazem na jejich samostatná hesla a na související pasáže v předmluvě a v úvodní studii. V mnohem obsáhlejší *Slovníku autorů literatury pro děti a mládež I.* ho alespoň částečně supluje abecední seznam hesel podle jednotlivých literatur, i když také v něm chybí odkazy do hesláře a úvodní studie.

Přestože si *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé* nemůže činit nárok na úplný přehled o české literatuře pro děti a mládež, je mimořádným počinem současné literární vědy, ať už ho vnímáme jako samostatné dílo, nebo jako pokračování lexikografické řady nakladatelství Libri. Díky širokému záběru, preciznímu faktografickému zpracování a přístupnosti hesel publikace najde uplatnění nejen v akademickém prostředí, ale je vhodnou příručkou pro pracovníky kulturních institucí, učitele základních škol, gymnázií a středních odborných škol, či pro zájemce z řad laické veřejnosti.

Magdalena Klímová

8) ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. – Čeští spisovatelé*. Praha: Libri, 2012, s. 8–9.